

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Stella Lens**

Introductie

Binnenkort ontvang jij gast spreker Stella Lens in de klas. Stella maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgung. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van [de bijgevoegde biografie](#) vragen voor te bereiden, die aan Stella kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Stella kunt doen.

Duur les: 60 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7 / 8

Thema: WO2, Jodenvervolgung, vrijheid

Leerdoelen:

- Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis uit.
- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen onderzoeken een historische bron a.d.h.v. de zie-denk-vraag-methode.
- Leerlingen doen onderzoek naar een familielid van de gast spreker die de Holocaust niet heeft overleefd.
- Leerlingen denken na over de betekenis van vrijheid.
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gast spreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	10 minuten
Opdracht 1: Oorlog toen en nu	5 minuten
Opdracht 2: Generaties	5 minuten
Opdracht 3: Tijdlijn	10 minuten
Opdracht 4: Zie-denk-vraag	10 minuten
Opdracht 5: Zolang je naam genoemd wordt	10 minuten
Opdracht 6: Vrijheid	5 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	5 minuten

Voorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan Stella kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van Stella](#) na afloop van de les.
- Bekijk gezamenlijk als start [het filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)

Opdracht 1

Oorlog toen en nu

Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis en gedachten uit.

Tips

- Wees je bewust van eventuele oorlogsverhalen en ervaringen in de klas.
- Benoem dat oorlogen (helaas) iets van alle tijden is.
- Benoem dat er vandaag de dag ongeveer 110 miljoen mensen (waarvan 1/3e kind) op de vlucht zijn voor oorlog.

Opdracht 2

Generaties

Leerlingen bedenken tot welke generatie Stella behoort en denken na of de oorlog ook in de levens van deze generatie een rol kan spelen.

Tips ter bespreking:

- Stella is geboren tijdens de Tweede Wereldoorlog en behoort daarmee, net zoals haar ouders, tot de eerste generatie overlevenden.
- Het antwoord op vraag b; of mensen die na de oorlog zijn geboren last kunnen hebben van wat er tijdens de oorlog is gebeurd met hun familie, is waar. Benoem dat voor veel kinderen van oorlogsslachtoffers een oorlog zijn sporen achterlaat. Een oorlog werkt vaak generaties lang door. Kinderen die de oorlog niet hebben meegemaakt, hebben vaak te dealen met de trauma's van hun ouders (of grootouders).
- Benoem dat ook de oorlogen die nú in de wereld gaande zijn, hun sporen na zullen laten bij de volgende generaties.

Opdracht 3

Tijdslijn

Leerlingen maken een tijdslijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde.

1. Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
2. Kristallnacht: In Duitsland worden huizen en winkels van Joden vernield. Het is vanaf dit moment moeilijk om uit nazi-Duitsland te vluchten – 1938
3. Rotterdam wordt gebombardeerd en Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland – 1940
4. Door de invoering van de anti-Joodse maatregelen worden Joodse kinderen van school gestuurd – 1941
5. Joden worden opgeroepen zich te melden om te gaan 'werken' in kampen, de eerste mensen duiken onder – 1942
6. Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden opgepakt en via Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd en vermoord – 1942-1945
7. Nederland is bevrijd en de weinige overlevenden keren terug naar Nederland – 1945
8. Kinderen en kleinkinderen van overlevenden én slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips ter bespreking:

- Bespreek en vergelijk de tijdslijnen.
- Licht de tijdslijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken.

Opdracht 4

Zie - denk - vraag

Leerlingen beantwoorden aan de hand van de zie-denkvraag-methode vragen bij een historische bron. Je kunt ervoor kiezen hen in tweetallen aan de slag te zetten of de afbeelding klassikaal te bespreken door hem op je smart board te presenteren.

Bron: voor- en achterkant briefkaart uit Westerbork door Nathan Buijtekant en Theresa Barendse (dd. 31-03-1943).

Achtergrondinformatie afbeelding

Achtergrondinformatie afbeelding

Dit is een briefkaart (voor en achter) van Nathan en Theresa. Theresa was de tante van Stella (één van de zussen van de moeder van Stella). De tekst op de kaart luidt: *Wij zitten in de trein op weg naar Westerbork. Wanneer jij iets en Engel voor ons kan doen, voor ons vooral beschuit en koekjes voor mijn Mia graag. Velen kussen voor de kinderen en ... sterkte ... wij doen het ook, Trees, Nathan (Nico genoemd), Benno & Mia.*

De kaart is geschreven vanuit de trein en geadresseerd aan de familie Barendse (de opa en oma van Stella). Benno was een zoon uit een eerder huwelijk van Nathan. Mia was de pasgeboren dochter van Theresa en Nathan. Zij werden allen in Sobibor vergast. Mia was toen pas 7 maanden. Het briefje is het laatste wat de familie van Nathan en Theresa hoorde.

Zie-denkvraag methode uitleg

Deze methode komt uit de [visible thinking strategy](#) en bevordert open en creatief denken bij leerlingen, het wekt nieuwsgierigheid over een thema en helpt de leerling zijn/haar gedachten te structureren. Vraag leerlingen in 3 stappen vragen te beantwoorden over een bron/foto/object.

1. Wat zie je? 2. Wat denk je? 3. Wat wil je over deze bron weten?

Tips ter bespreking:

- Maak het verschil duidelijk tussen wat je ZIET en wat je DENKT. Bij zien gaat het om objectieve kenmerken: 'een gebouw'. Bij denken gaat het om interpretaties: 'ik denk dat het een tekening is', 'ik denk dat het een tekening uit de oorlog is'
- Stel open vragen ter verduidelijking: Waarom denk je dat? Wat denken anderen? Wat valt je op? Welk verhaal schuilt er achter de bron?
- Blijf neutraal, er is bij deze oefening geen goed of fout.

Opdracht 5

Zolang je naam wordt genoemd

Leerlingen zoeken de naam op van Esje Barendse Barendse op www.joodsmonument.nl en onderzoeken wat ze over haar te weten kunnen komen.

Esje woonde op de Scheldestraat in Den Haag en had 13 kinderen waarvan er 11 zijn vermoord in concentratie- en vernietigingskampen. Ook Esje werd vermoord in Auschwitz op 1 februari 1943 toen ze 67 jaar was. Esje was de oma van Stella. Je kunt ter afsluiting een leerling vragen de naam hardop te noemen en de Joodse traditie uitleggen: Zolang je naam wordt genoemd, ben je niet vergeten.

Opdracht 6

Vrijheid

Leerlingen denken na over wat vrijheid voor hen betekent.

Mag je in een vrij land bijvoorbeeld altijd zeggen wat je denkt? Bespreek met elkaar waar de grenzen liggen? Bijvoorbeeld wanneer de vrijheid van een ander beperkt wordt, of wanneer hetgeen je zegt haatdragend of discriminerend is.

